

Ľudské práva v zápase za slobodu v minulosti a dnes

K 45. výročiu vzniku Charty 77

Podujatie: Medzinárodná vedecká konferencia

Miesto konania: Bratislava

Predbežný termín: 4. október 2022

Organizátori: Klub 89, o. z.; Ústav pamäti národa

Ľudské práva a zápas za ich dodržiavanie zohral v nedávnej minulosti národov strednej a východnej Európy kľúčovú úlohu v zápase proti nedemokratickým režimom. Helsinský proces, v rámci ktorého signatárske štáty sledovali aj dodržiavanie ľudských práv v jednotlivých štátoch, nabúral dovtedy pevné základy komunistických režimov v štátoch strednej a východnej Európy a vydláždil cestu k „roku zázrakov“ 1989, v ktorom padla železná opona, rozpadol sa sovietsky blok a v jeho štátoch bola obnovená sloboda a demokracia. Demokratické revolúcie – u nás známa ako „Nežná“ – znamenali možnosť uplatniť ľudské práva v praxi. Zároveň boli v jednotlivých štátoch prijaté mnohé právne normy a zriadené viaceré inštitúty, ktoré mali a majú aplikovať a posilňovať moderný koncept ľudských práv. Napriek tomu prichádza aj v súčasnosti k spochybňovaniu kľúčového významu ľudských práv, a to tak v pamäťovej politike (kde vidno úsilie o spochybňovanie zločinov nedemokratických režimov a ich glorifikáciu), ako aj v každodennom živote.

Druhý ročník konferencie pripomenie významné 45. výročie vzniku Charty 77, otvoreného spoločenstva ľudí rôznych presvedčení, viery a profesií, ktorí sa zasadzovali za rešpektovanie ľudských a občianskych práv v Československu. Po okupácii Československa v auguste 1968 tak išlo fakticky o prvé združenie, ktoré sa explicitne zasadzovalo za dodržiavanie ľudských práv. Najznámejším signatárom a tvárou Charty 77 bol známy český disident Václav Havel, na jeseň 1989 líder procesu pádu komunistického režimu v Prahe a dlhoročný prezident Českej republiky. Medzi stovkami signatárov by sme našli aj politológa Miroslava Kusého či spisovateľa Dominika Tatarku. Hoci počet signatárov nebol vysoký, Charta vyvolala v dobovej spoločnosti veľký ohlas. Dokumenty, ktoré vydávala, mali síce široký obsahový rámec, išlo v nich však najmä o problematiku porušovania základných ľudských práv komunistickým režimom, a to tak individuálnych prípadov prenasledovaných, ako aj prípadov, ktoré sa dotýkali určitej komunity.

Konferencia bude v poradí druhým podujatím z pravidelného cyklu konferencií venovaných problematike ľudských práv ako kľúčovej hodnoty modernej demokratickej spoločnosti, ale aj ako memento vyplývajúce z ich porušovania nedemokratickými režimami na Slovensku a v stredno-východnej Európe v minulosti. V rámci programu podujatia vystúpia odborníci zo Slovenska a štátov Európskej únie, pričom podujatie bude otvorené aj záujemcom mimo Európu. Umožní vzájomnú výmenu najnovších poznatkov, otvorí diskusiu o problematike a bude iniciovať spoluprácu výskumníkov ako aj výmenu skúseností medzi odborníkmi z viacerých štátov. Umožní tiež mladým výskumníkom a študentom, ktorí sa venujú danej oblasti, objaviť nové témy pre svoje ďalšie štúdium a výskum.

Konferencia sa bude venovať nasledujúcim témam:

- Charta 77 – vznik, aktivity a dôsledky pre spoločnosť na Slovensku a v zahraničí;
- Helsinský proces a jeho vplyv na komunistické režimy v 80. rokoch;
- Ľudské práva pred a po roku 1989 – ich štruktúra a koncepty;
- Úloha ľudských práv v súčasnej spoločnosti.

Prihlášky s názvom príspevku, krátkym abstraktom a stručným profesným životopisom posielajte do 31. júla 2022 na adresu peter.jasek@upn.gov.sk. Organizátori podujatia si vyhradzuju právo výberu účastníkov.